

Centrum Aktywności Mieszkańca

Strzemieszyc Małych

Koncepcja programu funkcjonalno-
przestrzennego

Autorzy opracowania

mgr inż. arch. Sara Malicka-Skrzek – *Wydział Urbanistyki i Architektury*

Eksperci z zakresu partycypacji

Agnieszka Sienkiewicz-Ćwik – *Zastępczyni Naczelnika Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej*

Eksperci z zakresu urbanistyki i architektury

Aleksander Tuczyński – *Pełnomocnik Prezydenta ds. ładu przestrzennego, Naczelnik Wydziału Urbanistyki i Architektury*

Sara Malicka-Skrzek – *Wydział Urbanistyki i Architektury*

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1 Cel opracowania	4
1.2 Proces powstawania opracowania	5
2. Część badawcza	7
2.1 Założenia i cel	7
2.2 Konsultacje społeczne - przebieg i zastosowane techniki	7
2.2.1 Ankiety	8
2.2.2 Wywiady pogłębione	9
2.2.3 Obserwacja uczestnicząca	10
2.2.4 Warsztaty	11
2.2.5 Spotkanie otwarte	14
2.3 Analizy przestrzenne	15
2.3.1 Uwarunkowania przestrzenne	15
2.3.2 Spacer badawczy	17
2.4 Wnioski z badań	19
2.5 Rekomendacje	21
3. Koncepcja programu funkcjonalnego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych	21
3.1 Założenia, wizja, cele	21
3.1.1 Model funkcjonowania – wymiar społeczny i instytucjonalny	22
3.1.2 Grupy docelowe	22
3.2 Aspekt przestrzenny - lokalizacja	23
3.3 Program funkcjonalno-przestrzenny	23
3.3.1 Schemat programu funkcjonalno-przestrzennego	26
4. Załączniki	27
4.1 Ankieta - pytania i odpowiedzi	27

1. Wprowadzenie

Niniejsza *Koncepcja programu funkcjonalno-przestrzennego* została opracowana jako integralna część zadania, które zakłada stworzenie Centrum Aktywności Mieszkańca w dzielnicy Strzemieszyce Małe. Podstawą opracowania są wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz analiz przestrzennych.

Przedmiotowy dokument jest efektem licznych działań, które miały na celu poznanie i zrozumienie potrzeb mieszkańców Strzemieszyc Małych w Dąbrowie Górniczej, uwzględniając perspektywę instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych zaangażowanych w poprawę jakości życia w dzielnicy. Jednym z najważniejszych aspektów tworzenia programu było aktywne zaangażowanie tych podmiotów i mieszkańców w jego kształtowanie. Postawiono sobie za zadanie opracowanie programu odpowiadającego na aktualne i przyszłe potrzeby społeczności dzielnicy. Podjęte działania miały na celu nie tylko poznanie potrzeb mieszkańców, ale także zbadanie uwarunkowań i możliwości przestrzennych.

Należy podkreślić, że proces tworzenia przedmiotowego programu stanowi jedynie początek długotrwałego procesu, który wymaga stałego zaangażowania komórek odpowiedzialnych za merytoryczny zakres zadania, jak i lokalnej społeczności.

Dokument składa się z następujących części:

- wprowadzenie – zawierające opis celu przedmiotowego zadania oraz proces powstawania opracowania,
- część badawcza – skupiająca się na przeprowadzonych badaniach: konsultacjach społecznych oraz analizach przestrzennych, ich założeniach, celu, przebiegu, wyników, wniosków oraz rekomendacji,
- część koncepcyjna – przedstawiająca wypracowaną na podstawie rekomendacji z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz wyników badań koncepcję programu funkcjonalnego z uwzględnieniem aspektów przestrzennych,
- załączniki – zawiera kwestionariusz ankietowy wraz z odpowiedziami mieszkańców.

1.1 Cel opracowania

Proces tworzenia koncepcji programu funkcjonalnego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych [dalej: CAM] miał przede wszystkim na celu rozpoznanie potrzeb mieszkańców i lokalnych organizacji, zdiagnozowanie wyzwań stojących przed całą dzielnicą oraz wypracowanie rozwiązań, które będą pełnić funkcję katalizatora zmian prowadzących do zwiększenia jakości życia w Strzemieszycach Małych oraz do budowania społeczności lokalnej, która będzie zdolna do samoorganizacji i działania na rzecz wspólnego rozwoju.

Poziom operacyjny dokumentu oraz zadania powiązany jest z ustaleniami zawartymi w Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2030 przyjętej Uchwałą Nr LII/900/2023 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 8 lutego 2023 r. – wspiera realizowanie celu operacyjnego 3.1. Zrównoważona przestrzeń miasta¹ oraz 3.5. Silna podmiotowość mieszkańców Dąbrowy Górniczej jako wspólnoty². Spełnia także ustalenia Polityki Przestrzennej Miasta przyjętej Zarządzeniem Nr 3139.2023 Prezydenta Miasta Dąbrowy Górniczej z dnia 21.02.2023 r., mówiące o bardzo istotnej roli tworzenia centrów dzielnicowych i lokalnych jako elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Dąbrowa Górnicza, która powinna być kształtowana zgodnie z zasadami policentryczności.

1.2 Proces powstawania opracowania

W celu wypracowania niniejszej koncepcji funkcjonalno-przestrzennej przyjęto formułę partycypacyjno-eksperycką: w procesie brali udział specjaliści z obszaru partycypacji oraz urbanistyki z ramienia Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej (komórkami odpowiedzialnymi za merytoryczny zakres przedmiotowych konsultacji są Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej oraz Wydział Urbanistyki i Architektury, a także mieszkańcy dzielnicy, lokalni działacze i organizacje pozarządowe.

Tworzenie koncepcji poprzedzone było badaniami w formule konsultacji społecznych, które przeprowadzone były na podstawie Zarządzenia Nr 3815.2023 Prezydenta Miasta Dąbrowa Górnicza z dnia 27.11.2023 r. *w sprawie: przeprowadzenia konsultacji społecznych, których celem jest wypracowanie programu funkcjonalnego dla Centrum Aktywności Mieszkańca w dzielnicy Strzemieszyce Małe*. Formy konsultacji opisane zostały w rozdziale [2.2 Konsultacje społeczne - przebieg i zastosowane techniki](#). Badania zrealizowano wśród mieszkańców oraz organizacji pozarządowych działających na terenie dzielnicy Strzemieszyce Małe. Wnioski z konsultacji szczegółowo omówione zostały w rozdziale [2.3 Podsumowanie konsultacji](#).

Podczas tworzenia programu zastosowano metodologię obejmującą różne techniki badawcze i angażującą mieszkańców na każdym etapie. Pierwszym krokiem były badania ankietowe wśród lokalnej społeczności, które dostarczyły ważnych informacji na temat ich oczekiwań i potrzeb w stosunku do Centrum Aktywności Mieszkańca, ale też ogólnych problemów dotyczących całej dzielnicy. Kolejnym etapem były pogłębione wywiady z uczestnikami wydarzeń organizowanych w świetlicy przy ul. Głównej 61 oraz na terenie stadionu LKS Promień. Te rozmowy umożliwiły lepsze zrozumienie dynamiki społecznej i codziennych wyzwań mieszkańców.

¹ „[...] Nowy ład przestrzenny zakłada kształtowanie miasta zgodnie z zasadami miasta kompaktowego przy jednoczesnym oparciu o policentryczność, gdzie centra okółomieskie oraz sieć centrów dzielnicowych i lokalnych będą ze sobą powiązane przestrzennie i strukturalnie. Struktura przestrzenna szanuje specyfikę i tożsamość dzielnic. Realizuje system przyjaznych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych połączonych w spójną sieć obejmującą [...] centra lokalne”

² Kierunek działań: K.3.5.1. Kształtowanie i współdecydowanie o rozwoju dzielnic poprzez działania podejmowane w jednostkach pomocniczych oraz rozwiniętych procesach partycypacji

Następnie przeprowadzono warsztaty, w ramach których mieszkańcy mieli okazję dzielić się swoimi pomysłami na funkcje przestrzeni, które spełniałyby ich indywidualne i zbiorowe potrzeby. Praca warsztatowa, pełna kreatywnego współdziałania, pozwoliła na stworzenie schematu funkcjonalnego. Ten schemat został następnie przedstawiony do akceptacji na kolejnym spotkaniu z mieszkańcami, podkreślając realne współtworzenie wspólnego miejsca.

Jednak badania nie ograniczyły się do warsztatów i ankiet. Przeprowadzono również dogłębną identyfikację zasobów dzielnicy Strzemieszyce Małe, co obejmowało analizę istniejących budynków, infrastruktury i innych elementów układu przestrzennego dzielnicy. Szczegółowa analiza przestrzenna pomogła zrozumieć kontekst i warunki, w jakich funkcjonuje społeczność, a dzięki syntezie wniosków z całego procesu badawczego możliwe było wytypowanie najdogodniejszej lokalizacji dla wskazanych przez mieszkańców funkcji.

Te działania pozwoliły na lepsze zidentyfikowanie rzeczywistych oczekiwań mieszkańców dotyczących charakteru, jakie powinno posiadać Centrum Aktywności Mieszkańca. Pozwoliło to również na poznanie realnych możliwości lokalizacyjnych, jakie oferuje dzielnica, oraz potencjału zasobów, jakie posiada gmina. Uwzględnienie tych aspektów przyczyniło się do stworzenia programu, który dopasowany jest do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i potencjału dzielnicy.

Wszystkie te działania były niezbędne do stworzenia holistycznego obrazu potrzeb i możliwości społeczności. Zrozumienie, jak społeczność wykorzystuje przestrzeń i jakie ma oczekiwania, pozwoliło na stworzenie programu, który jest nie tylko praktyczny, zgodny z wartościami i potrzebami społeczności, ale także wypełnia założenia zawarte w dokumentach strategicznych gminy i jej polityce przestrzennej. Na podstawie zebranych danych i wyników konsultacji społecznych stworzono koncepcję funkcjonalno-przestrzenną, która szczegółowo opisana została w rozdziale [3. Koncepcja programu funkcjonalnego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych](#).

Wszystko to było możliwe dzięki aktywnemu zaangażowaniu społeczności na każdym etapie procesu. Mieszkańcy nie byli tylko biernymi obserwatorami, ale aktywnymi uczestnikami, którzy mieli realny wpływ na kształt programu. Współtworzenie i zaangażowanie na wszystkich etapach prac jest kluczowe dla pomyślnej realizacji przedmiotowego zadania.

Podsumowując, proces tworzenia programu był intensywnym i wymagającym procesem, który wymagał nie tylko technicznej wiedzy i umiejętności, ale także empatii i zrozumienia dla społeczności. Ale to właśnie te elementy – zaangażowanie mieszkańców, zrozumienie ich potrzeb i aspiracji, a także zdolność do zidentyfikowania i wykorzystania dostępnych zasobów – są kluczem do stworzenia miejsca „szytego na miarę”, które będzie służyć mieszkańcom i przyczyni się do ich rozwoju jako wspólnoty.

2. Część badawcza

2.1 Założenia i cel

Badania wykonane na potrzeby niniejszego opracowania zostały podzielone na dwie części o zróżnicowanym charakterze. Pierwszą częścią były konsultacje społeczne skupione na rozpoznaniu potrzeb mieszkańców i sposobu funkcjonowania społeczności, natomiast druga część obejmowała wizje lokalne (spacery badawcze), desk research oraz analizy przestrzenne.

Konsultacje społeczne są kluczowym elementem procesu planowania i projektowania nowej przestrzeni, która ma służyć mieszkańcom. Ich głównym celem było poznanie oczekiwań i potrzeb społeczności, które nowe Centrum Aktywności Mieszkańca ma spełniać. Ekspertci biorący udział w opracowywaniu niniejszego programu mieli możliwość pogłębionego zapoznania się z uwarunkowaniami lokalnymi i sytuacją społeczności.

Pytania badawcze postawione przez ekspertów na początku procesu dotyczyły przede wszystkim a) funkcji i charakteru jakie powinno posiadać Centrum, b) jakie są jego grupy docelowe oraz c) jaka jest najbardziej dogodna i spełniająca potrzeby mieszkańców lokalizacja dla funkcji, które będzie pełnić przedmiotowa przestrzeń wspólna (czy aktualnie użytkowane przez mieszkańców miejsca spełniają ich oczekiwania?).

Jednym z najbardziej istotnych aspektów do zbadania pozostawała funkcjonalność przestrzeni, które pełnią funkcję miejsca spotkań mieszkańców i organizowania wydarzeń: aktualnie taką rolę sprawują Świetlica Środowiskowa Pałacu Kultury Zagłębia przy ul. Głównej 61 oraz teren stadionu LKS Promień.

2.2 Konsultacje społeczne - przebieg i zastosowane techniki

W procesie tworzenia programu funkcjonalno-przestrzennego zastosowano kilka technik konsultacji społecznych. Wykonano przede wszystkim badania jakościowe: ankiety z pytaniami otwartymi oraz wywiady pogłębione.

Otwarcie procesu konsultacji odbyło się w ramach warsztatów świątecznych, które miały miejsce w dniu 27.11.2023 r. w świetlicy przy ul. Głównej 61 w Strzemieszycach Małych – mieszkańcy zostali poinformowani o celu konsultacji, rozdano ankiety oraz zachęcano do rozmów z przedstawicielami Urzędu Miejskiego.

W dniu 06.12.2023 r. odbyło się spotkanie mikołajkowe dla dzieci na stadionie LKS Promień w Strzemieszycach Małych – eksperci z ramienia Urzędu Miejskiego przeprowadzili wywiady pogłębione z mieszkańcami uczestniczącymi w wydarzeniu.

Obserwacja uczestnicząca, dostępność ekspertów z ramienia UM do rozmowy, zbierania przemyśleń i uwag oraz odpowiadania na pytania, odbywała się podczas aktywności w świetlicy ul. Głównej 61 w Strzemieszycach Małych kolejno w dniach:

- 08.12.2023 r. – kolędowanie dla seniorów
- 12-13.12.2023 r. – kulinarne warsztaty świąteczne dla seniorów i dzieci
- 20.12.2023 r. – koncert świąteczny

Dnia 17.01.2024 r. odbyły się kluczowe warsztaty z mieszkańcami, na których wypracowano mapy pomysłów, które posłużyły za podstawę do stworzenia schematu założeń funkcjonalnych. Następnie w dniu 14.03.2024 r. na spotkaniu z mieszkańcami przedstawiono w/w schemat założeń funkcjonalnych w celu uzyskania akceptacji społeczności.

2.2.1 Ankiety

Synteza odpowiedzi udzielonych przez mieszkańców podzielona na przyjęte przez ekspertów kategorie:

Tabela 1 Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Kategoria	Odpowiedzi
Bezpieczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - brak poczucia bezpieczeństwa - niebezpieczna ulica Główna, jak autostrada w godzinach 6 – 7, 13:30 – 15:00 - progi zwalniające rozwalone - bardzo niebezpieczne skrzyżowanie ul. Składowa i Główna - nie ma możliwości bezpiecznej aktywności przez ogromny ruch samochodów – można tylko coś porobić na kawałku asfaltu przy boisku - brak oświetlenia od ronda na Kazdębju do ul. Główniej - osoby pijące alkohol na przystankach - zero wizyt policji - potrzeba zmniejszenia ruchu samochodów ciężarowych
Komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> - brak chodników - most kolejowy przy ul. Główniej straszy (potrzebne oświetlenie i chodniki) - potrzebny chodnik od kapliczki do przystanku - potrzebne oświetlenie i pasy na krzyżówce - potrzebny chodnik od krzyżówki do kościoła - potrzebny chodnik na skrzyżowaniu ul. Główniej i Składowej - brak przejść dla pieszych na Główniej - brak ścieżek rowerowych - nieadekwatna do potrzeb komunikacja publiczna (np. autobus 612 żeby jechał przez SM lub 84 by kursował ul. Myśliwską, przy cmentarzu w Strzemieszycach Wielkich) – i dojazd do szkół, pracy, i lepszy dostęp do urzędu miejskiego - potrzeba wyniesionych, oświetlonych przejść dla pieszych
Usługi	<ul style="list-style-type: none"> - brak sklepów, kiosków - przychodnia/lekarz pierwszego kontaktu /pielęgniarski punkt pobierania krwi (choć kilka razy w tygodniu) - potrzeba więcej zajęć dodatkowych - potrzeba szkoły/przedszkola - potrzeba zajęć sportowych dla dzieci na świeżym powietrzu
Oferta zajęć dla dzieci	<ul style="list-style-type: none"> - potrzebny plac zabaw przy kościele - dużo zajęć plastycznych - potrzeba przedszkola/żłobka/szkoły
Oferta zajęć dla nastolatków	<ul style="list-style-type: none"> - brak oferty - potrzebne zajęcia sportowe typu boks, karate

Oferta zajęć dla dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> - siłownia nie tylko na zewnątrz, ale i wewnątrz - brak
Stadion LKS „Promień”	<ul style="list-style-type: none"> - należy zagospodarować teren wokół boiska - bezpieczne oświetlenie w lasku - potrzebne dofinansowanie - potrzebna pomoc w remoncie zaplecza
Świetlica	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość skorzystania z działań miejskich w okrojonym zakresie - stary budynek, - niedostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i seniorów - przestrzeń dookoła tragiczna, z dziurami, nieoświetlona - brak boiska i siłowni zewnętrznej - tuż przy ruchliwej ulicy - oferta tylko dla dzieci
Problemy ogólne	<ul style="list-style-type: none"> - zaniedbanie - zanieczyszczone powietrze i środowisko - smród z wysypiska (Lipówka) - smród ze spalarni - ludzie palą w piecach czym popadnie - brak kanalizacji - niebezpiecznie - problemy komunikacyjne (duży ruch samochodowy i ciężarowy) - brak dostępu do usług - brak oferty dla nastolatków i dorosłych
Potrzeby ogólne	<ul style="list-style-type: none"> - dostępne miejsce dla wszystkich na środku dzielnicy - duże pomieszczenie/sala na organizowanie przedstawień, imprez - ścieżki sportowe - dbanie o czystość lasów - spotkanie mieszkańców raz w miesiącu - poczucie zapomnienia przez Urząd - tęsknota za Domem Gromadzkim - potrzebna siedziba dla Koła Gospodyń - przestrzeń do nauki gry na instrumentach i emisji głosu - sala multimedialna (ze stanowiskami z laptopami) - przestrzeń do zajęć plastycznych i manualnych (+ piec ceramiczny) - sala do zajęć rękodzieła artystycznego - kuchnia do zajęć kulinarnych - kawiarenka - biblioteka

Kwestionariusz ankiety wraz z udzielonymi odpowiedziami znajduje się w [Załącznikach](#).

2.2.2 Wywiady pogłębione

Zastosowano metodę wywiadów jakościowych, które zostały przeprowadzane przez ekspertów podczas spotkania mikołajkowego odbywającego się na terenie stadionu LKS Promień. Wywiady były prowadzone na podstawie kwestionariusza ankiety, ale w większości przybierały formę swobodnej rozmowy. Wywiady przeprowadzono z około 20 osobami, które wypowiadały się indywidualnie bądź w mniejszych grupach. Wypowiedzi mieszkańców zebrano i pogrupowano w kategorie. Synteza:

Bezpieczeństwo: mieszkańcy podkreślali bardzo intensywny ruch, w tym głównie samochodów ciężarowych, który jest bardzo uciążliwy. Do godz. 15 trudno przejść na drugą stronę ulicy. Progi zwalniające co chwile są rozjeżdżane. Brak chodników. Ta kwestia była praktycznie poruszana przez wszystkie osoby, z którymi rozmawiano;

Komunikacja: przepełniony autobus „linia 84”, która zabiera dzieciaki ze szkół ponadpodstawowych, głównie z centrum miasta, jest przepełniony, czasami nawet ciężko do niego wsiąść. Dopiero w Strzemieszycach Wielkich przy "Bazylice" gdzie dużo młodzieży wysiada robi się nieco luźniej;

Oferta zajęć dla dzieci: w świetlicy PKZ realizowanych jest dużo zajęć dla dzieci młodszych, dużo dzieciaków z tego korzysta ale brakuje zajęć dla nastolatków 11 lat i więcej;

Stadion LKS "Promień": miejsce bardzo pozytywnie postrzegane przez mieszkańców, robią festyny, wydarzenia dla mieszkańców, oprócz drużyny klubowej na stadionie amatorsko grają mieszkańcy;

Budynek przy ul. Głównej 61: są zajęcia bardziej dla młodszych dzieci, budynek kompletnie niewykorzystany, teren przed budynkiem bardzo zniszczony, w samym budynku mieszkańcy zaproponowali oddział przedszkola/żłobka ponieważ nie ma tych instytucji w Strzemieszycach Małych, a dzieci jest dużo. W budynku można byłoby też prowadzić zajęcia sportowe dla dzieci starszych - karate, boks, może wynajęcie pod siłownię? Przed budynkiem przydałoby się zorganizować atrakcje dla dzieci, które po zajęciach mogłyby np. pobawić się na placu zabaw, czy jakieś małe boisko?;

Uwagi dodatkowe: mieszkańcy, z którymi rozmawiano uważają, że dużo jest nowych mieszkańców, wracają do domów rodzinnych po swoich przodkach. W mieszkańcach jest duży potencjał ale czują się "zapomnieni" przez Urząd.

Odnotowano również wiele napomknęć o Domu Gromadzkim. Mieszkańcy chcieliby, by to znów była ich przestrzeń, mają z nim silnie związane wspomnienia (np. że budowali go ich dziadkowie/rodzice, że chodzili tam na różne wydarzenia, itp.) i czują się źle z faktem, że miasto sprzedało obiekt prywatnemu podmiotowi.

Można zauważyć, że wypowiedzi mieszkańców podczas przeprowadzonych rozmów pokrywają się z wynikami ankiet – wyartykułowane w wywiadach oraz ankietach problemy i potrzeby są tożsame.

2.2.3 Obserwacja uczestnicząca

Eksperti z ramienia Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej brali udział w wydarzeniach opisanych w punkcie 2.2 w celu dokonania obserwacji - przede wszystkim by rozpoznać uczestników organizowanych spotkań, charakter wydarzeń, sposób funkcjonowania mieszkańców w przestrzeni.

Wydarzenia organizowane były dla konkretnych grup wiekowych – seniorów oraz dzieci. Nie było wydarzeń kierowanych do młodzieży (była nieobecna przez cały czas trwania procesu konsultacji) oraz do dorosłych (występowali najczęściej w roli rodzica/opiekuna dzieci uczestniczących w warsztatach) – dlatego uznaje się te grupy za „ukryte”, a ich potrzeby niezidentyfikowane. Przeważająca część uczestników to kobiety – wynika to częściowo z faktu, iż najliczniejszą grupą były członkinie Koła Gospodyń. Pomimo tego, że obserwacja dotyczyła tylko małego ułamka całości wydarzeń organizowanych w skali roku, grupy wiekowe do których skierowana jest oferta świetlicy ogółem, odpowiadają tym przytoczonym powyżej.

Przestrzeń, w której odbywały się wydarzenia, zdecydowanie nie odpowiada na potrzeby jej użytkowników. Przede wszystkim sale (przeznaczone na: warsztaty kulinarne, zajęcia dla dzieci, wystąpienia na scenie) posiadają za małą powierzchnię użytkową i podczas aktywności panował tłok i ścisk. Jako, iż wydarzenia działały się w zimę, pozwoliło to na zaobserwowanie braku miejsca na szatnię, co powodowało problemy z przechowywaniem odzieży wierzchniej gości (potęgując wrażenie ścisku i chaosu). Brakuje także miejsca wystawowego, które posłużyłoby do prezentowania prac i dzieł powstających na zajęciach.

2.2.4 Warsztaty

Warsztaty składały się z dwóch części. Pierwsza część dotyczyła odpowiedzi z ankiet, które zostały pogrupowane w kategorie i szczegółowo omówione, a następnie zostały w ramach kategorii podsumowane. Druga część spotkania opierała się na pracy warsztatowej z mieszkańcami, którzy zostali podzieleni na trzy mniejsze grupy i zaproszeni do pracy przy osobnych stolikach. Uczestnicy mieli za zadanie spisać wszystkie swoje potrzeby oraz pomysły na aktywności, przestrzenie, funkcje na karteczkach (*sticky notes*), które następnie mieli połączyć ze sobą funkcjonalnie. Zadanie wymagało dużej otwartości umysłu i wyobraźni, gdyż pomysły nie miały dotyczyć konkretnej, istniejącej przestrzeni (np. świetlicy, w której odbywały się warsztaty), a odnosić się do wyimaginowanego miejsca bez ograniczeń np. architektonicznych (np. za mało miejsca, konkretna wielkość pomieszczeń, itp.) – miało to na celu pobudzenie myślenia i wyjście poza sztywne ramy, aby jak najpełniej wyrazić swoje potrzeby bez myślenia o istniejących trudnościach lokalizacyjnych.

Po zakończeniu pracy w grupach liderzy tychże po kolei podchodzili do tablicy i prezentowali wyniki wewnątrzgrupowych dyskusji przyklejając zapisane karteczki na duży arkusz papieru. Tym sposobem stworzona została „mapa pomysłów”, która zawierała hasłowo rozpisane potrzeby mieszkańców, ich pomysły na usprawnienie funkcjonowania całej społeczności dzielnicy, funkcje jakich potrzebują w przestrzeni wspólnej, jej pożądane cechy, a także konkretne pomieszczenia i miejsca, które następnie sprawnie połączono liniami w ciągi funkcjonalne.

Mieszkańcy zapisali poniższe hasła:

- Informacja dla mieszkańców
- Punkt informacyjny dot. działań i wydarzeń
- Facebook - Strzemieszyce Małe
- Zadaniowanie, Potrzeba, Motywacja
- cel spotkania
- Bezpieczna droga
- pomieszczenia (szatnia, łazienka, toaleta) dla klubu sportowego do przeprowadzenia zajęć dla dzieci
- (boisko) swoboda, gry zespołowe
- boisko np. do koszykówki, "orlik", wielofunkcyjne
- plac zabaw dla dzieci + tor do biegania dla dorosłych
- przygotowanie obszaru wielofunkcyjnego do spacerów i sportu
- ognisko, grill + altana + ławki + monitornia
- swoboda
 - bez ograniczeń korzystanie z boiska
 - korzystanie z urządzeń, z terenu
- boisko wielofunkcyjne: siatka, koszt itp
- odpowiednie miejsce (boisko + teren obok)
- zagospodarowanie terenu przy świetlicy - urządzenia do gier, np. szachy, warcaby
- parking
- punkty usługowe:
 - bankomat
 - przychodnia
 - punkt pocztowy
 - punkt apteczny
- opieka medyczna, punkt badań
- plac rolkowo – rowerowy
- miejsce do spotkań zewnętrzne
- brak ogólnego miejsca spotkań, np. piknik
- występy, koncerty, wydarzenia zewnętrzne
- imprezy plenerowe
- spacer z psem
- bezpieczny chodnik
- lasek - szlak do spaceru z psem
- ławki
- kosze na śmieci
- kontemplacja przyrody: drzewa, krzewy, kwiaty, alejki w zaaranżowanej i estetycznej przestrzeni
- miejsce do odpoczynku na łonie natury w ciszy, bez hałasu
- współtworzenie sztuki na zewnątrz, która pozostaje, a później jest znowu przetwarzana
- nauka zjawisk przyrody, fizyki, poprzez doświadczenie

(przykładowo park/miejsce sensoryczne)

- biblioteka, czytelnia, kawa, herbata
- wykłady, spotkania popularyzujące naukę, wiedzę z różnych dziedzin dla dorosłych
- miejsce do spotkań wewnętrzne
- pomieszczenie kuchenne
- punkt gastronomiczny
- bar/kawiarnia
- toaleta
- miejsce dla dzieci - sala zabaw, zajęć
- miejsce dla matek z dziećmi
- możliwość wypicia kawy, herbaty
- miejsce na relaks, np. kawka
- miejsce dla gospodyń żeby mieć swobodę działania
- pieczenie ciasta
- koło gospodyń
- warsztaty z koła gospodyń, np. kulinarne, pisankowe, świąteczne, stroikowe
- swoboda z korzystania z pomieszczeń dla poszczególnych grup zorganizowanych
- miejsce zadane do ćwiczeń w grupie z instruktorem
- zajęcia ruchowe typu zumba
- aktywność fizyczna
- sala do organizacji spotkań imprez na minimum 100 osób
- realizacja potrzeby spotkań, np. kino, filmy
- spotkania tematyczne, integracyjne
- spotkać się, biesiada tematyczna
- miejsce dla młodzieży
 - sala - klub, który sami urządzają

Po przeanalizowaniu mapy pomysłów, podzielono propozycje mieszkańców na kilka grup, mając na uwadze zbieżny charakter zapisanych na karteczkach funkcji. Pogrupowano je następująco:

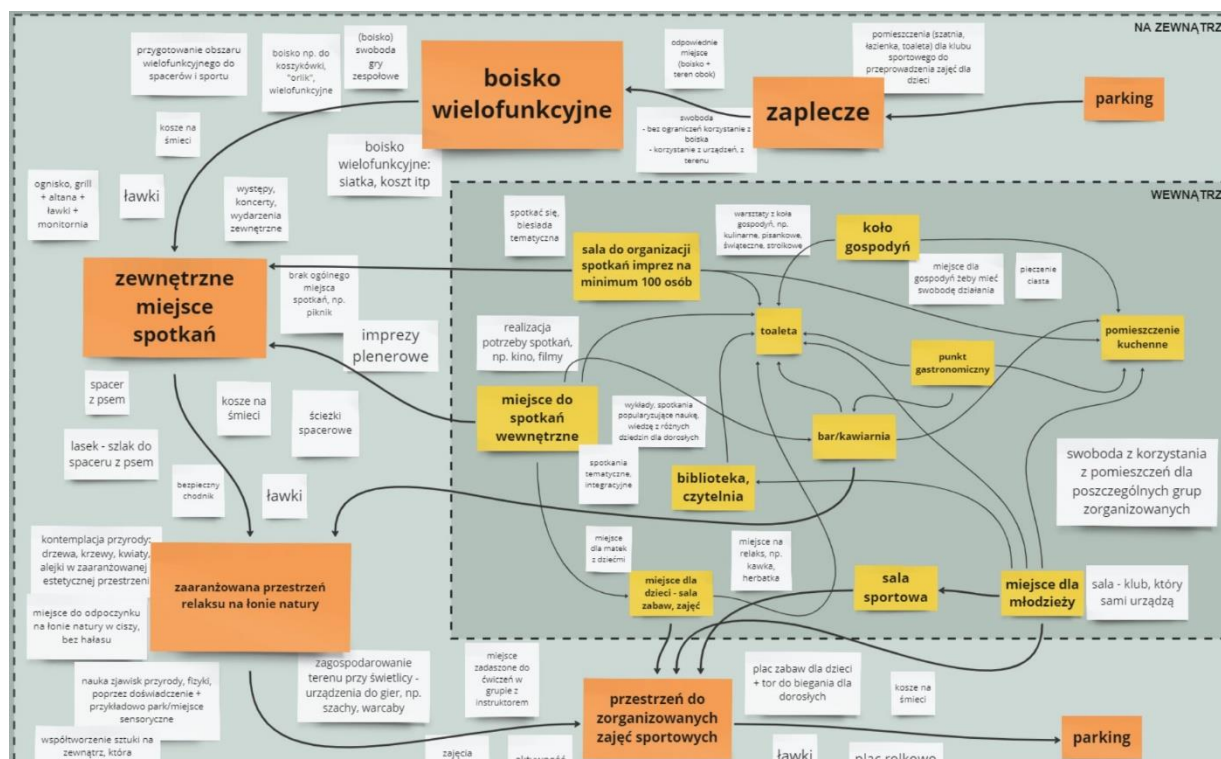
Funkcje zewnętrzne:

- parkingi
- boisko wielofunkcyjne wraz z zapleczem
- zewnętrzne miejsce spotkań i wydarzeń
- zaaranżowana przestrzeń relaksu na łonie natury
- przestrzeń do zorganizowanych zajęć sportowych i drobnych aktywności

Funkcje wewnętrzne:

- przestrzeń dla Koła Gospodyń
- sala do organizacji spotkań i imprez dla 100 osób
- miejsce spotkań wewnętrzne
- czytelnia / biblioteka
- punkt gastronomiczny / zaplecze kuchenne
- miejsce dla dzieci (sala zabaw)
- miejsce dla młodzieży
- sala sportowa

Na podstawie wyników ankiet, wywiadów oraz wypracowanej przez mieszkańców „mapy pomysłów” został stworzony schemat przedstawiający połączone ze sobą najważniejsze funkcje, które powinna zawierać nowa przestrzeń dedykowana Centrum Aktywności Mieszkańca.

Rys 1 Opracowanie własne.

2.2.5 Spotkanie otwarte

W/w schemat został zaprezentowany na spotkaniu otwartym, gdzie został przedstawiony w formie prezentacji oraz jako wydruk, który został rozdany uczestnikom. Zainicjowana została dyskusja, która miała na celu odpowiedzieć na następujące pytania:

Czy czegoś brakuje? Jaką funkcję trzeba dodać/odjąć? Czy brakuje jakiegoś powiązania, połączenia? Czy pomyśleliśmy o potrzebach wszystkich, również tych nieobecnych na naszych spotkaniach?

Mieszkańcy wnieśli kilka uwag, na przykład poddano pod dyskusję zasadność tworzenia punktu gastronomicznego, zauważając, że istnieje duże prawdopodobieństwo nieopłacalności prowadzenia takiego miejsca (np. zbyt mało klientów). Po wymianie argumentów stwierdzono, że najrozsądniejszą opcją będzie niezamykanie „furtki” i dopuszczenie możliwości działania takiego punktu w przyszłości, przygotowując zawczasu odpowiednią infrastrukturę, która niekoniecznie musi być wykorzystana od razu.

W toku dyskusji zwrócono także uwagę na konieczność zaproszenia młodzieży do procesu tworzenia Centrum Aktywności Mieszkańca – ta grupa wiekowa nie brała udziału w konsultacjach, dlatego niezwykle istotne jest rozpoczęcie współpracy w celu wypracowania przestrzeni spełniającej ich potrzeby.

Po niewielkich poprawkach schemat został zaakceptowany, dzięki czemu mógł stać się prototypową wersją koncepcji funkcjonalno-przestrzennej i stanowić jej podstawę.

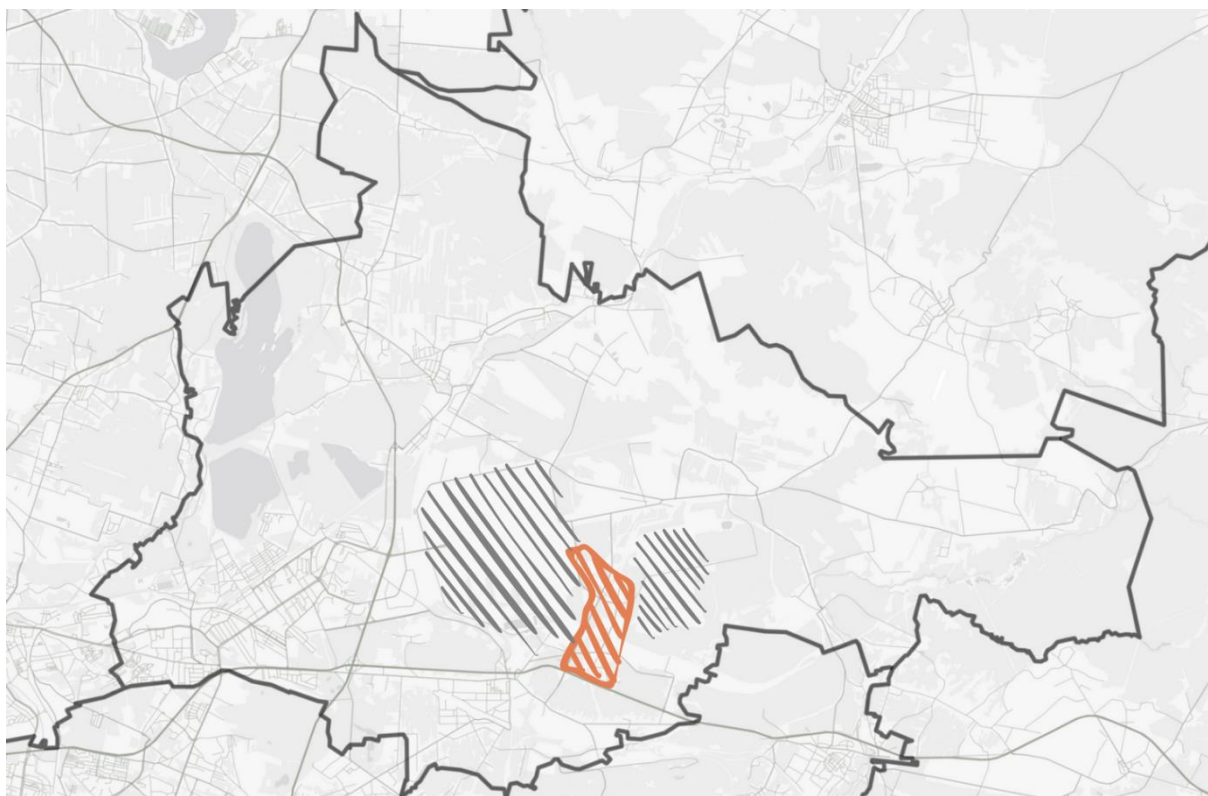
2.3 Analizy przestrzenne

W celu pogłębionego rozpoznania uwarunkowań lokalnych wykonano szereg analiz przestrzennych, w których pod uwagę wzięto lokalizację dzielnicy w skali (makro) miasta, w skali (mezo) samej dzielnicy oraz w skali (mikro) obszaru, w którym zlokalizowane są miejsca aktualnie funkcjonujące jako centra aktywności i centra lokalne.

Odbyto także spacer badawczy na terenie dzielnicy oraz kilka wizji studyjnych w Świetlicy Pałacu Kultury Zagłębia przy ul. Głównej 61 oraz na terenie stadionu LKS Promień.

2.3.1 Uwarunkowania przestrzenne

Skala makro – lokalizacja dzielnicy na terenie Dąbrowy Górniczej.

Rys 2 Opracowanie własne.

Najwyraźniej rysującą się cechą lokalizacji Strzemieszyc Małych jest bliskość największych terenów przemysłowych w mieście – dzielnica otoczona jest Hutą Arcelor Mittal, Koksownią Przyjaźń i innymi mniejszymi zakładami. Od strony południowej zamknięta jest drogą krajową nr 86. Z ankiet i wywiadów wynika, że najbardziej uciążliwymi dla mieszkańców są: smród z punktu selektywnej zbiórki odpadów na Lipówce oraz ruch ciężarowy i samochodowy generowany przez sąsiadujące Hutę i Koksownię.

Skala mezo – cała dzielnica.

Rys 3 Opracowanie własne.

Dzielnica posiada charakter niemal ulicówki, zabudowa zlokalizowana jest wzdłuż głównej drogi ul. Głównej oraz dodatkowo wzdłuż ul. Każdębie, która niejako jest odizolowana

przestrzenie od pozostałej części dzielnicy. Na schemacie punktowo zaznaczone zostały najistotniejsze generatory ruchu: od południa są to kościół, świetlica, sklep, Dom Gromadzki, a następnie zlokalizowane są lasy rekreacyjny (falejąca linia) i boiska sportowe LKS Promień (okrąg). Przerywaną linią wyznaczono geometryczny środek Strzemieszyc Małych, do którego można dojść piechotą z każdego końca dzielnicy w ok. 20 minut – zauważyć można, iż w tym obszarze skupiają się ważniejsze dla dzielnicy obiekty usługowe i rekreacyjne, czyniąc z tego miejsca naturalne centrum lokalne.

Skala mikro – miejsca aktualnie funkcjonujące jako centra aktywności.

Rys 4 Opracowanie własne.

W tej skali zauważa się brak spójności obiektów publicznych o funkcjach aktywizacyjnych – świetlica odcięta jest od pozostałych istotnych miejsc wiaduktem kolejowym, nie ma funkcjonalnego powiązania z placem zabaw przed Domem Gromadzkim oraz z rekreacyjnym lasem i stadionem klubu sportowego Promień, przez co postępuje rozproszenie funkcji kreujących centrum lokalne. Niezasadne w takiej sytuacji staje się dublowanie funkcji przy świetlicy, które już istnieją w okolicach Domu Gromadzkiego (w odniesieniu do propozycji mieszkańców o budowie boiska czy placu zabaw przed świetlicą).

2.3.2 Spacer badawczy

Ekspersi z obszaru urbanistyki i architektury w celu dokonania waloryzacji istotnych miejsc w dzielnicy, odbyli szereg wizyt studyjnych:

- Świetlica Pałacu Kultury Zagłębia przy ul. Głównej 61,
- teren stadionu LKS Promień;

oraz spacerów badawczych:

- wzdłuż ul. Głównej,

- teren przy Domu Gromadzkim,
- lasek rekreacyjny.

Świetlica Pałacu Kultury Zagłębia przy ul. Głównej 61

Wizyta odbyła się w obecności pracownicy tej placówki. Świetlica mieści się w starym budynku dawnej szkoły, niedostosowanym do aktualnych potrzeb działań świetlicy oraz do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Pierwsze piętro decyzją Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego zostało wyłączone z użytkowania, natomiast piwnica budynku jest nieefektywnie wykorzystywana: aktualnie mieści się w niej filia biblioteki miejskiej, gdzie brak odpowiedniej ilości miejsca na przechowywanie księgozbioru i organizowanie spotkań dla czytelników. Warunki panujące w piwnicy są również nieodpowiednie do lokalizowania w niej biblioteki. Świetlica posiada zbyt małe sale w stosunku do ilości chętnych mieszkańców do udziału w wydarzeniach. Budynek jest nieefektywny energetycznie, ogrzewany węglem. Teren przed świetlicą w formie betonowego placu posiada liczne ubytki w nawierzchni. Oferta świetlicy skierowana jest przede wszystkim do mniejszych dzieci (np. zajęcia plastyczne). Znajduje się tu również siedziba Koła Gospodyń, nie ma ono jednak pełnego dostępu do pomieszczeń. Brak oferty dla nastolatków i dorosłych. Aktualna siedziba świetlicy nie pozwala na rozwój oferty, którą planuje się poszerzać ze względu na ilość chętnych mieszkańców. Świetlica jest obiektem gminnym.

Teren stadionu LKS Promień

Wizyta odbyła się w obecności Prezeski LKS Promień, która opowiadała o wyzwaniach, z którymi musi się mierzyć – niedofinansowanie, brak możliwości organizowania zajęć dla dzieci ze względu na bardzo zły stan sanitariatów i brak zaplecza dla drużyn biorących udział w rozgrywkach. Nieekonomicznie rozwiązane są także kwestie dostępu do infrastruktury (wody, oświetlenia, parkingu). Problemy występują także z dostępem dla mieszkańców (boisko nie jest swobodnie dostępne, trzeba prosić o klucz do bramki). Mniejsze boisko regularnie niszczone jest przez dziki ze względu na brak ogrodzenia. Teren boisk jest działką gminną dzierżawioną LKS Promień.

Teren przy Domu Gromadzkim

Na najbliższe otoczenie Domu Gromadzkiego składa się gminny teren z niewielkim, słabo wyposażonym placem zabaw (front), zieleń nieurządzona, przystanek komunikacji miejskiej (mieszkańcy zwracają uwagę, iż jest on problematyczny ze względu na osoby przesiadujące na nim, pijące alkohol i zostawiające na terenie puste butelki). Za Domem Gromadzkim znajduje się wejście do lasu rekreacyjnego oraz wewnętrzny zielony „dziejnec” z bardzo dużym potencjałem. Dom Gromadzki jest własnością podmiotu prywatnego.

Lasek rekreacyjny

Zlokalizowany jest pomiędzy Domem Gromadzkim a stadionem klubu sportowego Promień, w oddaleniu od głównej drogi. Jest to miejsce ciche i spokojne, lecz niezadbane. We wcześniejszych latach zagospodarowano fragment lasu w ramach projektu z Dąbrowskiego

Budżetu Partycypacyjnego – wykonano utwardzone ścieżki, zainstalowano ławki i kosze na śmieci. Lasek jest sporadycznie wykorzystywany w celach rekreacyjnych – mieszkańcy nie czują się w nim bezpiecznie z powodu osób pijących w tym miejscu alkohol. Ta przestrzeń wymaga odnowienia i poszerzenia swojej funkcjonalności. Wymagane jest także podjęcie działań zmierzających do zwiększenia bezpieczeństwa. Lasek posiada bardzo duży potencjał w związku ze swoją atrakcyjną lokalizacją pomiędzy dwiema ważnymi funkcjami – Domem Gromadzkim oraz boiskami. Lasek znajduje się na terenie gminnym.

2.4 Wnioski z badań

Wyniki ankiet oraz wywiadów wyraźnie wskazują z jakimi problemami mierzą się mieszkańcy Strzemieszyc Małych. Odpowiedzi podzielone zostały na dwie kategorie: 1) dotyczące problemów całej dzielnicy oraz 2) dotyczące Centrum Aktywności Mieszkańca.

1) Najczęściej artykułowanymi wyzwaniami były te dotyczące infrastruktury drogowej (niebezpieczne drogi, uciążliwy ruch ciężarówek, słaba dostępność do komunikacji miejskiej) i pieszej (brak chodników lub w złym stanie, niebezpieczne przejścia dla pieszych) oraz złego stanu powietrza (w związku z bliskim sąsiedztwem terenów przemysłowych i składowiska odpadów). Kolejnym problemem jest brak podstawowych usług, przede wszystkim związanych z ochroną zdrowia (brak lekarza pierwszego kontaktu czy przychodni) oraz z opieką nad dziećmi (brak żłobka, przedszkola). Wszystkie uwagi jakie pojawiły się podczas konsultacji, a nie dotyczą stricte tematu niniejszego zadania zostały przekazane do odpowiednich komórek Urzędu Miejskiego zgodnie z właściwością.

2) Jeśli chodzi zaś o potrzeby mieszkańców, organizacji i stowarzyszeń odnośnie wspólnej przestrzeni, wnioskuje się, iż głównym problemem małej aktywności społeczności jest brak oferty odpowiadającej wielu grupom oraz brak przestrzeni w pełni spełniającej potrzeby mieszkańców i organizatorów wydarzeń. Główne problemy wskazane przez mieszkańców na warsztatach to (w nawiasach podane zostały pytania pomocnicze/propozycje rozwiązania, które padły podczas warsztatów):

- bezpieczeństwo (należy zmapować niebezpieczne miejsca i przekazać do UM)
- komunikacja (zniechęcenie / uniemożliwienie kierowcom tirów przejazdu ul. Główną, wykonanie szykan / zmiana geometrii drogi, kwestia autobusów)
- brak usług (co zrobić by przyciągnąć potrzebne usługi?)
- ograniczona oferta dla dzieci (konieczne zwiększenie aktywności na dworze)
- brak oferty dla nastolatków (brak oferty odpowiadającej ich potrzebom)
- brak oferty dla dorosłych (mało chętnych – dlaczego? Jakie mają potrzeby?)
- LKS Promień (zaplecze wymaga remontu, a boiska ponownego zagospodarowania by mieć możliwość organizowania dodatkowych zajęć dla dzieci)
- Świetlica (niedostosowana do potrzeb seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami, ograniczone możliwości organizowania zajęć)
- problemy / wyzwania społeczności: brak komunikacji, nie wiadomo co się dzieje, brak chęci aktywności, brak poczucia tożsamości z dzielnicą.

Dzięki przeprowadzonym badaniom możliwe było udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze postawione na początku procesu:

a) jakie funkcje i charakter powinno posiadać Centrum Aktywności Mieszkańca?

Najważniejszymi aspektami dla mieszkańców, które ich wspólna przestrzeń powinna zapewniać, są: dostępność dla wszystkich, bezpieczeństwo, motywacja do działania (wewnętrzna np. do samorozwoju oraz jako motywator dla społeczności do współpracy i na rzecz dzielnicy), spełnianie potrzeb mieszkańców (aktualnych i przyszłych – elastyczność), dobre poinformowanie o wydarzeniach, wzmacnianie poczucia tożsamości z dzielnicą, aktywizacja. Najczęściej podnoszonym przez mieszkańców postulatem odnośnie wspólnej przestrzeni była swoboda działania (w rozumieniu swobody organizowania wydarzeń czy spotkań dla grup zorganizowanych, np. Koła Gospodyń czy innych stowarzyszeń, jak i swobodne [nieuzależnione od zapisów czy organizowanych zajęć] korzystanie ze wspólnych obiektów i infrastruktury – w czasie odpowiadającym użytkownikom).

b) jakie są grupy docelowe Centrum Aktywności Mieszkańca?

Aktualnie świetlica posiada ofertę dla części seniorów i dzieci, lecz przez swoje ograniczenia przestrzenne oferta ta jest dość wąska. Mieszkańcy chcą zwiększyć różnorodność zajęć dla dzieci oraz wydarzeń dla seniorów, jednocześnie rozszerzając ofertę o takie grupy jak młodzież (dzieci powyżej 11 roku życia) oraz dorośli – czyli celem jest posiadanie możliwości zaspokojenia potrzeby aktywności (animowanej i nie) oraz integracji wszystkich grup wiekowych społeczności Strzemieszyc Małych, a nawet gości z dzielnic sąsiednich.

c) jaka jest najbardziej dogodna i spełniająca potrzeby mieszkańców lokalizacja dla funkcji, które będzie pełnił przedmiotowa przestrzeń wspólna (czy aktualnie użytkowane przez mieszkańców miejsca spełniają ich oczekiwania?)

Aktualnie użytkowane miejsca nie spełniają wymagań społeczności a ich ograniczenia uniemożliwiają dalszy rozwój społeczności. Zwiększenie oferty o aktywności zewnętrzne i poszerzenie oferty wewnątrz wymaga zmiany myślenia o Centrum Aktywności Mieszkańca jako o osobnym budynku, na rzecz myślenia o nim jako o integralnej, publicznej, dostępnej dla wszystkich części dzielnicy, wykorzystującej potencjał lokalizacyjny proponowanych elementów składowych CAM: boiska, lasu oraz Domu Gromadzkiego, który według społeczności był najlepszym miejscem spotkań skupiającym potrzebne dla nich funkcje oraz do którego mieszkańcy mają bardzo duży sentyment ze względu na historię powstawania tego obiektu. Dodatkowo zgodnie z wynikami analiz przestrzennych takie zlokalizowanie Centrum Aktywności Mieszkańca jest najkorzystniejsze ze względów funkcjonalnych, lokalizacyjnych, komunikacyjnych, kompozycyjnych, a także najefektywniej wykorzystuje zasoby gminy, pozwalając na utworzenie centrum lokalnego całej dzielnicy.

2.5 Rekomendacje

Analiza tematu niniejszego opracowania skupiającego się na programie funkcjonalno-przestrzennym, opiera się na wynikach badań przeprowadzonych w Strzemieszycach Małych, które pozwoliły zrozumieć dynamikę społeczną i potrzeby mieszkańców oraz zidentyfikować ich kluczowe problemy i wyzwania, z którymi muszą się mierzyć. Dzięki analizom przestrzennym poznano kontekst lokalny i wykonano waloryzację najistotniejszych miejsc w dzielnicy.

Rekomendacje przedstawione poniżej są odpowiedzią na zauważoną potrzebę stworzenia koncepcji wspólnego miejsca od podstaw – nie poprzez modyfikację zastanej tkanki, lecz dzięki zwróceniu się ku realnym potrzebom, możliwościom oraz źródłu sentymentów mieszkańców oraz wykorzystując potencjał lokalizacyjny i zasoby gminy.

Najistotniejszą rekomendacją jest ta lokalizacyjna: w związku z ogromnym sentymentem jakim darzą mieszkańcy Dom Gromadzki oraz z jego niezaprzeczalnym potencjałem lokalizacyjnym wynikłym z analiz, **zaleca się przeniesienie świetlicy i zlokalizowanie nowego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych w Domu Gromadzkim z funkcjonalnym połączeniem z terenem boisk LKS Promień prowadzącym przez las rekreacyjny.** Całą przestrzeń należy zrewitalizować, a projektować ją należy na podstawie założeń wypracowanych podczas warsztatów z mieszkańcami – schemacie funkcjonalnym oraz niniejszej koncepcji.

Nowe Centrum powinno funkcjonować jako dwie integralne strefy – zewnętrzna i wewnętrzna, które będą pełnić różnorodne funkcje, a jednocześnie się dopełniać. Dobór funkcji powinien ściśle korespondować z oczekiwaniami mieszkańców wyrażonymi podczas warsztatów, wywiadów i wypełniania ankiet.

3. Koncepcja programu funkcjonalnego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych

3.1 Założenia, wizja, cele

Na podstawie przeprowadzonych badań, możemy jednoznacznie stwierdzić, że istnieje zdecydowana potrzeba założenia Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych w nowej lokalizacji. Koniecznym wydaje się być zainicjowanie myślenia o tym koncepcie jako o dużej przestrzeni dzielnicy przenikającej się z resztą otoczenia, dostępnej dla każdego mieszkańca o każdej porze, a nie jako o pojedynczym, odizolowanym budynku, z którego można korzystać tylko w ramach zorganizowanych zajęć dla wąskich grup. Głównym celem CAM będzie organizacja przestrzeni publicznej, integracja i aktywizacja mieszkańców oraz stworzenie ram do animacji czasu wolnego, co z pewnością przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców Strzemieszyc Małych.

Dodatkowo, Centrum będzie pełniło funkcję platformy współpracy między mieszkańcami, umożliwiającą lepszą koordynację działań pomiędzy różnymi grupami (NGO, stowarzyszenia, biznes), co z kolei pozwoli na skuteczniejsze wykorzystanie i wymianę dostępnych zasobów i informacji.

3.1.1 Model funkcjonowania – wymiar społeczny i instytucjonalny

W kontekście modelu funkcjonowania Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych, kluczowym aspektem jest odpowiednie zarządzanie przedmiotową przestrzenią. Proces zarządzania wymaga planowania i monitorowania, aby zapewnić skuteczne i efektywne funkcjonowanie Centrum. Operator, z drugiej strony, powinien być jednostką zdolną do skutecznego koordynowania działań Centrum, zarządzania zasobami i pracą z różnymi grupami interesariuszy. Naturalną rekomendacją jest kontynuowanie zarządzania Centrum przez Pałac Kultury Zagłębia (który aktualnie jest operatorem dla świetlicy przy ul. Głównej 61 – której funkcje powinny zostać przeniesione do CAM).

Centrum Aktywności Mieszkańca w wymiarze społecznym jest wspólnym przedsięwzięciem, które zależy od aktywnego udziału lokalnej społeczności. Ten model współtworzenia nie tylko umożliwia społeczności wpływanie na kształt i funkcję Centrum, ale także służy do zintensyfikowania ich zaangażowania i poczucia tożsamości lokalnej. Przez aktywne angażowanie mieszkańców w proces współtworzenia Centrum, maksymalizuje się szansę na spełnienie ich potrzeb i oczekiwań, a także na samorozwój i samoorganizację społeczności Strzemieszyc Małych.

3.1.2 Grupy docelowe

Grupą docelową CAM będą mieszkańcy Strzemieszyc Małych, organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia działające na terenie dzielnicy. Uszczegóławiając:

- Dzieci – w związku z bardzo dużym zainteresowaniem i zadowoleniem z zajęć prowadzonych w świetlicy, te aktywności będą kontynuowane wraz z rozszerzeniem oferty o planowane wcześniej elementy (pracownia rękodzieła wraz z piecem ceramicznym, itp.), dodatkowo w zewnętrznej części przewidziany jest plac zabaw w bezpiecznym miejscu.
- Młodzież – będzie posiadać własną przestrzeń zaaranżowaną przez siebie (np. stół do ping ponga, studio nagrań, itp.) – wymagana jest ścisła współpraca z lokalną młodzieżą, która zostanie zaproszona do projektowania własnego klubu w kolejnych etapach zadania.
- Dorośli – zgodnie z konsultacjami w części zewnętrznej dla dorosłej grupy mieszkańców skierowana jest oferta sportów drużynowych, indywidualnych oraz organizowanych, np. z instruktorem. Ponadto na terenie CAM tworzy się zewnętrzną przestrzeń spotkań oraz strefę relaksu na łonie natury. Wewnątrz CAM znajdują się różnorodne funkcje – od sali przeznaczonej na spotkania tematyczne i imprezy, przez

czytelnię z opcją relaksu przy kawie, po – jeśli przyjmie się rolę rodzica – miejsce do spędzenia czasu z dziećmi.

- Seniorzy – cała przestrzeń nowego CAM przystosowana jest do potrzeb seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami. Wszystkie funkcje mogą służyć seniorom, ale przede wszystkim przewidziane zostanie miejsce dedykowane siedzibie Koła Gospodyń, które organizuje tematyczne warsztaty.

3.2 Aspekt przestrzenny - lokalizacja

Proponuje się utworzenie nowej, wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej stworzonej z płynnie przenikających się elementów, które będą tworzyć spójną, ale zróżnicowaną całość. Dzięki zlokalizowaniu nowego Centrum Aktywności Mieszkańca Strzemieszyc Małych w Domu Gromadzkim, tworzą się ramy do wykreowania przestrzeni wspólnej dla mieszkańców, posiadającej różnorodny charakter. Poprzez funkcjonalne połączenie z terenem boisk LKS Promień prowadzące przez las, społeczność może zyskać mnogość nowych przestrzeni do lokalizowania swoich pomysłów na działania z Dąbrowskiego Budżetu Partycypacyjnego. Nowa przestrzeń znajduje się w samym środku dzielnicy, wzmacniając go jako centrum lokalne wyposażone w usługi oraz dwa przystanki autobusowe.

Rys 5 Opracowanie własne.

3.3 Program funkcjonalno-przestrzenny

Nowe Centrum Aktywności Mieszkańca winno spajać i tworzyć możliwości dopełniania działalności różnych podmiotów działających na rzecz mieszkańców – NGO, stowarzyszeń oraz instytucji publicznych jak PKZ – powinno być platformą współpracy i aktywnego działania na rzecz społeczności Strzemieszyc Małych. Poza tym powinno pełnić funkcje rekreacyjne, integracyjne i animujące czas wolny. W miarę możliwości powinno być

elastyczne, by dostosowywać się do aktualnych potrzeb mieszkańców – jak funkcjonalnie, tak i organizacyjnie.

W tym punkcie przedstawia się wizję – koncepcję sposobu funkcjonowania przestrzeni CAM, która powstała na podstawie przytoczonych wcześniej badań. Poniżej znajduje się schemat przestrzenny wizualizujący propozycję lokalizacji poszczególnych funkcji.

Cała przestrzeń CAM składa się z dwóch dopełniających się przestrzeni: zewnętrznej i wewnętrznej.

Zewnętrzna część związana ze sportami drużynowymi wyposażona jest w boiska wielofunkcyjne umożliwiające grę w różnorodne gry zespołowe, np. koszykówkę, siatkówkę itp., tor do biegania oraz boisko do gry w piłkę nożną. Wymienione boiska są obsługiwane przez miejsca postojowe oraz pomieszczenia zaplecza: szatnia, łazienka, toaleta – zaleca się remont lub wymianę zaplecza należącego do klubu sportowego Promień, co pozwoli także na dodatkową organizację zajęć dla dzieci. Korzystanie z boisk wielofunkcyjnych odbywa się bez ograniczeń dla mieszkańców – boiska są dla nich dostępne by mogli swobodnie planować aktywności z nimi związane. W tym celu teren boisk od strony lasu jest ogrodzony by zapobiec jego dewastacji przez dziki. Nowa aranżacja terenu stadionu umożliwia także organizowanie dużych plenerowych wydarzeń jak np. pikniki rodzinne czy firmowe, koncerty lub festiwale lokalne.

Z terenu sportowego płynnie przechodzi się do zaaranżowanej przestrzeni relaksu na łonie natury, gdzie można skutecznie spacerować czy wędrować z psem z dala od zgiełku ruchliwej ulicy. W tej cichej przestrzeni można kontemplować także kompozycje drzew, krzewów czy kwiatów przechadzając się po estetycznych alejkach. Ta część to inspirujący obszar, przygotowany m.in. do współtworzenia i przetwarzania sztuki, a także do nauki zjawisk przyrody, fizyki poprzez ich doświadczenia w części sensorycznej parku leśnego. Zadbane, utwardzone ścieżki prowadzą dalej ku miejscu spotkań mieszkańców.

Zewnętrzne miejsce spotkań i wydarzeń umożliwia organizowanie występów, koncertów czy pikników. Wyposażone jest w miejsce na grilla czy ognisko, miejsce do siedzenia, np. altanę lub inne siedziska zachęcające do swobodnego przesiadywania w towarzystwie innych mieszkańców lub w lekkim od nich oddaleniu. Miejsce to pozwala także na organizację imprez plenerowych, bowiem zintegrowane jest z wyposażonym do tych celów wnętrzem budynku.

Ostatni element części zewnętrznej stanowi przestrzeń do zorganizowanych zajęć sportowych o mniejszej dynamice oraz przestrzeń dla mniejszych dzieci – w niej znajdować będą się miejsca dedykowane zajęciom ruchowym typu rumba czy joga, plac rolkowo-rowerowy oraz plac zabaw dla dzieci. Strefę wejściową do części wewnętrznej wieńczyć będą urządzenia do gier typu stoliki szachowe czy warcaby.

Wszystkie zewnętrzne przestrzenie wyposażone są w bezpieczne chodniki, ławki, kosze na śmieci i monitoring.

Część wewnętrzna znajduje się w Domu Gromadzkim i posiada określone przez mieszkańców funkcje: przede wszystkim znajduje się tu miejsce, które będzie realizowało potrzebę spotkań

wśród społeczności. Spotkania mogą być nieformalne, spontaniczne, ale też organizowane: tematyczne, integracyjne, wykłady, popularyzujące naukę i wiedzę z różnych dziedzin, oglądanie filmów – w celu aktywizacji i integracji dorosłej grupy mieszkańców, dla której aktualnie brak jest oferty.

Przestrzeń ta, połączona również z zewnętrznym miejscem spotkań, może również być wykorzystywana do organizacji spotkań, imprez czy biesiad dla 100 osób. Obok znajduje się punkt gastronomiczny czy też zaplecze kuchenne, na co dzień służące aktywności Koła Gospodyń, które mają zlokalizowaną tutaj swoją siedzibę i organizują tematyczne warsztaty dla mieszkańców. Koło Gospodyń, jak i inne grupy zorganizowane, posiadają swobodę korzystania z dedykowanych dla nich pomieszczeń.

Kolejną funkcją znajdującą się blisko zaplecza kuchennego czy kawiarenki jest miejsce na relaks z kawą czy herbatą, które jest integralną częścią czytelnicy bądź biblioteki. Dalej funkcjonuje przestrzeń - klub, który jest w całości zaaranżowany przez młodzież i posiada wszystkie wymagane przez nią elementy, by chętnie spędzała w nim czas. Sala do zabaw i zajęć dla małych dzieci zintegrowana jest z zewnętrznym placem zabaw – dokładnie tak, jak sala sportowa z zewnętrzną przestrzenią do aktywności fizycznej.

Przeniesione zostały tutaj także funkcje świetlicy, dzięki czemu zaistniała możliwość rozszerzenia jej oferty o przestrzeń do nauki gry na instrumentach i emisji głosu, salę multimedialną (ze stanowiskami z laptopami) oraz pracownia do zajęć rękodzieła artystycznego (prac plastycznych i manualnych) z piecem ceramicznym. Pozwoliło to na zwiększenie grup docelowych korzystających ze świetlicy zwiększenie poziomu i jakości oferty.

Cała przestrzeń nowego Centrum Aktywności Mieszkańca dostosowana jest do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Szczegółowe rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne tworzone będą na etapie projektowym w ścisłej współpracy z mieszkańcami i pozostałymi uczestnikami.

3.3.1 Schemat programu funkcjonalno-przestrzennego

Rys 6 Opracowanie własne.

4. Załączniki

4.1 Ankieta - pytania i odpowiedzi

Pytanie 1: Co wyróżnia Strzemieszyce Małe od innych dzielnic?

(Jak ocenia Pan/Pani poziom bezpieczeństwa, dbanie o przestrzeń, jakość powietrza, dostępność usług, ofertę kulturalną i edukacyjną czy aktywność obywatelską w dzielnicy?)

- Niestety, ale oprócz zaniedbania jakie od lat jest w naszej dzielnicy nie ma zbyt wielu plusów. Przemysł dookoła, Lipówka i uciążliwe samochody z Alby, nie mówiąc o powietrzu i smrodzie z wysypiska, trudno znaleźć tu plusy. Brudno dookoła z powodu środowiska jakie jest w naszej dzielnicy zanieczyszczone
- Powietrze zanieczyszczone przez spalarnie śmieci
- Plac zabaw przy Kościele
- Drogi są okupowane od 13:30 do 15:00 przez samochody jadące z „Koksowni itp.”, jakość powietrza jest tragiczna, smród z Lipówki
- Bezpieczeństwo jest na poziomie 0, jakość powietrza 0, dostępność usług 0, jedyne wydarzenia odbywają się jak klub sportowy coś zorganizuje
- Brak dużego pomieszczenia na organizowanie przedstawień, imprez dla dzieci, młodzieży i osób starszych, brak punktu lekarskiego, brak chodników dla pieszych, przejść dla pieszych przy ul. Głównej
- Latem nieprzyjemny zapach z Alby na Lipówce
- Brak pomieszczeń na organizowanie imprez dla dzieci i młodzieży i osób starszych, brak chodników dla pieszych, przejście dla pieszych przy ul. Głównej
- Dramatyczna jakość powietrza – każdy pali w piecu co mu w ręce wpadnie. Zero wizyt policji, osoby piją alkohol na przystankach - /nieczytelne/ wielokrotnie. Brak chodników, oświetlenia
- Poziom bezpieczeństwa – bardzo niski, zdewastowane progi zwalniające, brak chodników. Jakość powietrza – tragiczna cały rok. Brak szkoły, przedszkoli. Klub piłkarski, zadbane boisko sportowe
- Brak chodników do przystanku. Brak pasów przy przejściu na przystanek autobusowy. Powietrze jest złe, bo mieszkamy przy śmietniku i ubojni drobiu
- Nie ma nic
- Bardzo niska

Pytanie 2: Jakich funkcji brakuje Panu/Pani w Strzemieszycach Małych?

(Co chciałby Pan/chciałaby Pani robić w dzielnicy, a dziś jest to niemożliwe bądź utrudnione?)

- Siłownia nie tylko na zewnątrz, ale i wewnętrzna. Mamy jeden jedyny sklep, może jakaś kafejka internetowa, przychodnia lub lekarz pierwszego kontaktu chociaż trzy razy w tygodniu
- Budowa chodnika od kapliczki do przystanku. Światło i pasy na krzyżówce
- Światła i pasy na krzyżówce
- Utrudniona jest wszelka aktywność spowodowana ogromnym ruchem samochodowym, oprócz kawałka bezpiecznego asfaltu przy boisku nie ma innej możliwości aktywności bezpiecznej
- Dostęp do lekarza, więcej wydarzeń na terenie klubu ponieważ tam jest bardzo dobre miejsce
- Brak siłowni na powietrzu przy budynku świetlicy (najbezpieczniej), brak oświetlenia od ronda na Kazdębium do ul. Głównej, brak ścieżek rowerowych, brak sklepów, kiosku ruchu
- Drogi a szczególnie ulica Składowa, chodniki od kapliczki do krzyżówki i od krzyżówki dla kościoła
- Brak oświetlenia od ronda na Kazdębium do ul. Głównej, brak sklepów, kiosku ruchu, brak punktu lekarskiego oraz punktu pobrania krwi
- Plac zabaw, siłownia pod chmurką. Dbanie o czystość lasów. Ścieżki spacerowe
- Brak ścieżek rowerowych, brak dostępu do służby zdrowia, słabe usługi komunikacyjne, brak kanalizacji
- Spotkanie mieszkańców raz w miesiącu
- Jeździć po ścieżkach rowerowych
- Plac zabaw przy kościele. Światła i pasy przy przystanku Bar[?]

Pytanie 3: Jakie funkcje powinna spełniać przestrzeń przy ulicy Głównej 61?

(Co chciałby Pan/chciałaby Pani robić w przestrzeni i w budynku przy ul. Głównej 61? Jakie działania powinny być tam prowadzone? – pomyśl nie tylko o sobie, lecz także o swoich bliskich – dzieciach, znajomych, sąsiadach)

- Świetlica to jedyne miejsce gdzie jeszcze mieszkańcy mogą się spotkać, skorzystać z działań miejskich lecz w okrojonym zakresie ponieważ budynek jest stary, przestrzeń dookoła tragiczna z dziurami, bez boiska, tuż przy ruchliwej ulicy, która w godzinach 13:45 – 14:30 i 6:00 – 7:00 jest jak autostrada – ludzie wracają z pracy w koksowni i pobliskich zakładów. Remont budynku jeżeli już tu coś ma być, chociaż to bardzo stary budynek, nawet niedostosowany do osób niepełnosprawnych

- Plac zabaw przy kościele
- Chodnik od krzyżówki do Kościoła
- Nie wiem, ponieważ moim zdaniem nie jest przystosowana ani dla osób z niepełnosprawnościami ani dla seniorów. Jedynie zajęcia edukacyjno-artystyczne dla dzieci
- Przede wszystkim zajęcia dla dzieci, nauki języków, zajęcia taneczne i artystyczne
- Brak punktu lekarskiego, pielęgniarskiego punktu pobierania krwi
- Oświetlenie dobre i plac przed szkołą
- Autobus 612 żeby jeździł przez Małe Strzemieszyce oraz 84 żeby jeździł koło cmentarza w Strzemieszycach Dużych
- Szkoła, przedszkole, więcej zajęć dodatkowych (języki obce)
- Przy ul. Głównej 61 boisko szkolne jest w okropnym stanie, dziura na dziurze, brak oświetlenia
- Orlik
- Wyrównać teren przed szkołą

Pytanie 4: Jakie funkcje powinny być obecne w innych przestrzeniach w Strzemieszycach Małych? Gdzie powinny być realizowane?

(Co chciałby Pan/ chciałyby Pani robić w innych miejscach Strzemieszyc Małych? Jakich? Jakie działania powinny być tam prowadzone? – pomyśl nie tylko o sobie, lecz także o swoich bliskich – dzieciach, znajomych, sąsiadach)

- Zagospodarować teren wokoło boiska, lasek, który jest oddalony od ul. Głównej – bezpiecznie, oświetlenie stare, ciemne na ul. Kazdębie, brak chodników
- Dofinansowanie do rozwoju Klubu Promień ponieważ pomimo starań osób tam działających nie są w stanie więcej sami zrobić
- Pomoc dla klubu w remoncie zaplecza bo jest to idealne miejsce z możliwościami dla całej społeczności
- Przeprowadzenie modernizacji domu gromadzkiego. Autobus 612 żeby jechał przez Małe Strzemieszyce lub autobus 84 jadący od szkoły w Łośniu kursował ul. Myśliwską w stronę Gołonoga aby było lepsze połączenie do Urzędu Miejskiego (przystanek koło cmentarza w Strzemieszycach Dużych)
- Przejścia dla pieszych, chodniki, szczególnie na skrzyżowaniu ulicy Głównej i Składowej. Kanalizacja, dokończenie gazyfikacji na Głównej i Anny

- Zajęcia sportowe dla dzieci na świeżym powietrzu – rozwój klubu „Promień” względem dzieci, poprawa stanu zaplecza sanitarnego

- Brak placu zabaw przy ul. Anna. Brak chodników w stronę kościoła

- Plac zabaw przy Kościele. Światła i pasy przy przystanku Bar Strzemieszyc Małe

Dodatkowe uwagi:

- Most kolejowy na ul. Głównej straszy, progi zwalniające rozwalone na całej ul. Głównej, bardzo niebezpieczna ul. Koksownicza oraz skrzyżowanie ul. Składowej i ul. Głównej

- [Potrzebne] miejsce dostępne dla wszystkich

- Powinno być miejsce, z którego będą mogli korzystać wszyscy w środku dzielnicy

- Pod wiaduktem zrobić chodniki i oświetlenie oraz wysprzątanie pod wiaduktem, doprowadzenie do użytkowania placu przed świetlicą środowiskową i doświetlenie budynku świetlicy

- Brak chodników, brak oświetlenia

- Wyeliminować smród firm działających na terenie Małych Strzemieszyc. Ograniczyć ruch samochodów ciężarowych. Zrobić WYNIESIONE OŚWIETLONE PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH. Wykonać wszędzie chodniki, ścieżki rowerowe i kanalizację